

Socialdepartementet

103 33 Stockholm

Framställning om ändringar i socialförsäkringsbalken (2010:110)

Sammanfattning

Försäkringskassan föreslår ändringar i 51 kap. 5 § samt i 106 kap. 25 a § socialförsäkringsbalken, SFB, med innebörden att barn som har behov av hjälp med andning eller sondmatning som grundläggande behov, kan få assistansersättning för hela tiden i barnomsorg eller skola. Det ska gälla även om behoven annars skulle ha tillgodosetts av huvudmannen för verksamheten. En sådan reglering gör det möjligt för barnet att ha assistenten närvarande under hela skoldagen.

Bakgrund

Under den tid som en person med funktionsnedsättning deltar i barnomsorg eller skola lämnas assistansersättning endast om det finns särskilda skäl. Detta framgår av 106 kap. 24 och 25 §§ SFB. Den 1 juli 2020 infördes en ny bestämmelse i 106 kap. 25 a § SFB, som innebär ett undantag från vad som anges i 106 kap. 24-25 §§ SFB (se prop. 2019/20:92 och bet. 2019/20:SoU16).

Följden av denna nya bestämmelse är att de barn som endast under del av tiden i barnomsorg eller skola behöver hjälp med andning eller måltid i form av sondmatning som grundläggande behov inte kommer att kunna få assistans för eventuella andra behov under tid i barnomsorg eller skola, t.ex. personlig hygien. För dessa andra hjälpbehov krävs fortfarande både särskilda skäl och att behoven inte tillgodoses av huvudmannen för verksamheten. Dessa barn borde kunna få sammanhängande hjälp av en assistent under hela tiden i verksamheten, och inte bara få rätt till assistansersättning för den avgränsade tid som hjälpbehovet bedöms pågå. För att detta ska vara möjligt behöver lagstiftningen ändras.

Överväganden och förslag

Försäkringskassans förslag: Särskilda skäl enligt 106 kap. 25 § SFB ska anses finnas när den funktionshindrade deltar i barnomsorg eller skola och behöver hjälp med

1. andning,

Postadress
103 51 Stockholm

E-post
huvudkontoret@forsakringskassan.se

Besöksadress
LM Ericssons väg 30, Hägersten

Internetadress
www.forsakringskassan.se

Telefon
08-786 90 00

Telefax
08-411 27 89

PlusGiro

Org.nr
202100-5521

2. åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälp med andning ska kunna ges,
3. måltider i form av sondmatning, eller
4. åtgärder som är direkt nödvändiga för förberedelse och efterarbete i samband med sådana måltider.

När 106 kap. 25 a § SFB är tillämplig kan assistansersättning lämnas för hela tiden i barnomsorg eller skola.

Den ändring som Försäkringskassan föreslår i 106 kap. 25 a § SFB innebär att barn som under tid i barnomsorg eller skola har behov av hjälp med andning eller sondmatning som grundläggande behov alltid ska anses ha särskilda skäl enligt 106 kap. 25 § SFB.

Försäkringskassan föreslår också ett tillägg i 51 kap. 5 § SFB, som innebär att när 106 kap. 25 a § är tillämplig kan assistansersättning lämnas för hela tiden i verksamheten. Detta tillägg kan förslagsvis placeras som ett nytt tredje stycke i bestämmelsen. Innebörden av att assistansersättning *kan* lämnas under hela tiden i verksamheten är att den som inte vill ha en assistent närvarande under hela tiden i verksamheten inte heller ska beviljas tid för det. Samtidigt ska alla som anser sig ha behov av assistentens närvaro beviljas assistansersättning för hela tiden i verksamheten, oavsett om det finns övriga hjälpbehov och även om de i strikt mening tillgodoses på annat sätt. Det behov som närvaron av en personlig assistent kan tillgodose i detta sammanhang bedöms inte kunna tillgodoses fullt ut på annat sätt.

Försäkringskassan anser att syftet med införandet av 106 kap. 25 a § SFB inte har fått fullt genomslag. För att alla barn som behöver hjälp med andning eller sondmatning i barnomsorg eller skola ska kunna få sammanhängande hjälp av en assistent under hela tiden i verksamheten behöver lagstiftningen ändras. I annat fall kommer en stor del av dessa barn att få svårt att kunna ha en och samma assistent närvarande under hela skoldagen. För att uppnå detta behöver assistanstimmar för dessa barn kunna beviljas även för hela tiden i verksamheten även om de övriga hjälpbehoven, som inte är egenvård, primärt ska tillgodoses av huvudmannen för verksamheten. Med förslaget kan assistenten finnas till hands under hela tiden i verksamheten, det blir enklare med schemaläggning och hjälpbehoven kan få ta längre tid och ske vid annan tidpunkt än den bedömda.

En sådan möjlighet att ha en personlig assistent närvarande under hela dagen påverkar inte skolhuvudmannens ansvar för utbildningens genomförande och den är inte heller avsedd att ersätta en eventuell elevassistents uppdrag.

Med nuvarande lagstiftning behöver Försäkringskassan i sin handläggning kunna avgöra exakt vid vilken tidpunkt ett behov av hjälp med andning eller sondmatning som grundläggande behov och de direkt nödvändiga åtgärderna kan bedömas uppstå i verksamheten samt kunna beräkna den exakta tidsåtgången för hjälpbehovet. Detta beror på att assistansersättning enbart kan beviljas för sådan tid, om det inte finns särskilda skäl.

Assistenten kan därmed med nuvarande lagstiftning inte finnas till hands om hjälpbehovet skulle uppstå vid en annan tidpunkt än den beräknade. Om hjälpbehovet skulle ta längre tid får tid till detta tas från redan beviljad tid för andra hjälpbehov, om det ens är möjligt för assistenten att stanna längre än den i förväg beräknade arbetstiden. Detta kan bli en stressfylld situation för barnet liksom för assistenten, personalen i verksamheten och för vårdnadshavarna. Det finns också svårigheter med att schemalägga och bemanna flera kortare arbetspass under dagen.

Nuvarande lagstiftning innebär alltså ett stelbent system utan någon möjlighet till flexibilitet för dessa barn.

Försäkringskassan har dessutom mycket små möjligheter att kontrollera och utreda om den assistans som faktiskt utförs i barnomsorg och skola avser något mer än bara de uppräknade behoven i 106 kap. 25 a § SFB. Sett till intentionen med lagändringen framstår denna kontroll som onödigt betungande både för de enskilda och för Försäkringskassan. Lagstiftningen behöver därför ändras. En sådan ändring skulle främja barnets bästa. Försäkringskassan föreslår att 106 kap. 25 a § ändras samt att ett tillägg görs i 51 kap. 5 § SFB, förslagsvis i form av ett nytt tredje stycke.

I arbetet med denna framställan har Försäkringskassan uppmärksammat att lagförslaget kan behöva analyseras med utgångspunkt i diskrimineringslagen (2008:567), Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning samt lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Den fråga som har uppmärksamats är om det finns barn med andra funktionsnedsättningar som har motsvarande behov av egenvård i barnomsorg eller skola, avseende annat än andning och sonmatning, och som riskerar att inte få hjälp. Frågan gäller alltså om det finns en grupp barn som befinner sig i en jämförbar situation med de barn som omfattas av lagändringen och där en skillnad mellan grupperna skulle kunna innebära diskriminering. Försäkringskassans preliminära uppfattning är att det inte finns någon sådan relevant jämförelsegrupp av barn och att det därmed inte föreligger en risk för diskriminering. Försäkringskassan kan vid behov bistå Regeringskansliet i arbetet med en sådan analys.

Till denna framställning fogas förslag till ändring i 51 kap. 5 § och 106 kap. 25 a § socialförsäkringsbalken (2010:110) (bilaga med författningsförslag).

Kostnader, konsekvenser för felaktiga utbetalningar och ikraftträdande

Försäkringskassan bedömer att förslaget kommer att underlätta för de försäkrade, assistenter, anordnare, kommuner samt Försäkringskassan. Förslaget kan innebära något ökade försäkringskostnader, men minskade förvaltningskostnader.

Förvaltningskostnader

Kostnaderna för handläggningen kan minska något i jämförelse med den hantering som nuvarande utformning innebär. Detta eftersom

Försäkringskassan inte behöver utreda exakt tidsåtgång för hjälpbehoven i barnomsorg eller skola, utan enbart utreda vistelsetider i verksamheten, vilket görs i ärenden idag. Förvaltningskostnaderna kan också minska något eftersom det inte finns behov av omfattande manuell handläggning för att utreda om utbetalning kan ske. Eftersom det handlar om ett relativt litet antal ärenden bedöms minskningen bli marginell.

Införandekostnader

Inga kostnader för införande.

Löpande kostnader

Inga löpande kostnader.

Försäkringskostnader

Försäkringskassan bedömer att förslaget kommer att leda till att fler timmar kommer att beviljas. Det är svårt att uppskatta storleken av de ökade utbetalningarna. Eftersom det handlar om ett relativt litet antal ärenden och enbart tid i barnomsorg eller skola omfattas, bedöms inte antalet ytterligare timmar som beviljas bli speciellt stort.

Konsekvenser för felaktiga utbetalningar

Förslaget kommer att leda till färre formellt felaktiga utbetalningar. På grund av utredningssvårigheter med nuvarande lagstiftning kommer det sannolikt att förekomma felaktiga utbetalningar. Om bestämmelsen ändras i enlighet med förslaget kommer dessa utbetalningar inte längre att anses felaktiga.

Ikraftträdande

Försäkringskassan föreslår att de nya bestämmelserna träder i kraft så snart som möjligt.

Andra som berörs av förslaget

Förslaget innebär att det blir lättare för de försäkrade, för anordnare samt för personliga assistenter att följa lagen. Förslaget kan innebära att fler assistanstimmar används i barnomsorg och skola, vilket skulle kunna medföra minskade kostnader för kommuner.

Beslut i detta ärende har fattats av rättschef Michael Erliksson i närvaro av avdelningschef Marie Axelsson och verksamhetsområdeschef Gerda Lind. Föredragande har varit Annica Stening.

Michael Erliksson

Annica Stening